Lausunto eduskunnan tarkastusvaliokunnalle 29.9.2025 / Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ry

Hallituksen vuosikertomus 2024 ja siihen sisältyvä eduskunnan kannanotto EK 25/2019 vp – K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnan kannanotosta:

Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

ATL toteaa, että 1.1.2025 voimaan tullut rakentamislaki toi useita muutoksia, joilla voidaan katsoa olevan mahdollisia vaikutuksia rakennusten käyttöön, valvontaan ja vastuukysymyksiin. Lain vaikutuksia on kuitenkin toistaiseksi vaikea todentaa, sen ollessa voimassa vasta ensimmäistä vuottaan. ATL painottaa, että lain vaikutuksia tulee luotettavasti mitata ja raportoida, jotta näitä vaikutuksia voidaan jatkossa hyödyntää toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa ja niiden kehittämisessä.

ATL kannattaa Eduskunnan tavoitetta parantaa rakentamisen ja rakennusten käytön laatua ja selkeyttää valvontaa ja vastuita. Laatu on kaikkien osapuolien yhteinen etu, mutta sen saavuttaminen edellyttää nykykäytäntöjen kriittistä tarkastelua erityisesti julkisissa hankinnoissa sekä huolehtimista alan osaamisesta.

Julkisten hankintojen rooli rakennetun ympäristön laadun kehittäjänä

Rakentamisen laadun parantaminen on suoraan sidoksissa siihen, miten laadukasta suunnittelua hankitaan. Julkiset hankinnat ovat avainasemassa, sillä ne luovat merkittävän osan markkinasta ja määrittävät standardeja koko alalle.

Laadun parantamiseksi arkkitehtuurin laadulle, elinkaariajattelulle, hiilijalanjäljen minimoimiselle ja käyttäjäkokemukselle tulee antaa selvästi suurempi painoarvo tulevaisuudessa. Rakennetun ympäristön korkea laatu pitkän elinkaaren ja vähäisemmän korjaustarpeen myötä maksaa usein itsensä takaisin. Siitä syystä arkkitehtisuunnttelua ei tule nähdä kulueränä, vaan investointina hyvinvointiin ja tulevaisuuteen.

On varmistettava, että julkisissa hankinnoissa hyödynnetään arkkitehtien osaamista ja kokemusta vaikuttavasti. Julkisissa hankinnoissa laatua ja elinkaariviisautta tulee painottaa tulevaisuudessa entistä selkeämmin. Julkisten varojen ohjaamisella on suora merkittävä vaikutus alan toimintaympäristöön ja jatkuvuuteen.

Syyskuussa 2025 Euroopan parlamentti hyväksyi EU:n julkisia hankintoja koskevan direktiivin tulevan tarkistuksen yhteydessä päätöslauselman, jossa esitettiin suosituksia julkisten hankintojen tehokkuuden, kilpailun ja taloudellisen kestävyyden tasapainottamiseksi. Päätöslauselman mukaan julkisia hankintoja koskevissa säännöissä tulisi ottaa huomioon eri alojen erityisluonne ja se, että erityisesti älyllisten palveluiden / asiantuntijalpalveluiden (kuten suunnittelupalveluiden) hankintoja olisi käsiteltävä eri tavalla

kuin tavanomaisia palveluita/tavarahankintoja. Julkisia hankintoja koskevaan direktiiviin tulisi sisällyttää erillinen luku asiantuntijapalveluiden hankinnasta. ATL painottaa, että on erityisen tärkeää, että myös Suomi on aktiivisena osapuolena mukana tässä keskustelussa ja kehittämässä julkisten hankintojen direktiiviä yhteiskunnallisesti kestävämpään suuntaan.

Huoli arkkitehtien määrästä ja koulutuksesta

Laadun parantaminen edellyttää riittävää ja korkeatasoista asiantuntemusta. Vaikka rakennusalalla eletään tällä hetkellä matalasuhdanteen aikaa, on tärkeää varautua tulevaan. Suhdanteen parantuessa ja erityisesti eläköitymisten realisoituessa tulevina vuosina, alalle syntyy merkittävä osaamisvaje. Arkkitehtitoimistojen näkökulmasta tulevaisuutta ja rakentamisen laatua silmällä pitäen tulisi huolehtia, että nykyiset koulutuslinjat toimivat tehokkaasti, vastaavat työelämän vaatimuksiin, ja että koulutuspaikkoja on tulevaan noususuhdanteeseen ja tarpeeseen nähden riittävä määrä. Korkeatasoisen akateemisen koulutuksen resurssien turvaaminen on välttämätöntä, jotta arkkitehdit kykenevät ottamaan entistä suuremman vastuun rakentamisen kokonaislaadusta ja elinkaarikestävyydestä. Lisäksi kansainvälisen työvoiman saamista Suomeen pitää edesauttaa, jotta työntekijöiden määrä ja myös kansainvälisen arkkitehtuurikielen tuntemus Suomessa edelleen vahvistuu.

Yhteenvetona ATL katsoo, että rakentamislain vaikutusten seurannan lisäksi laadun parantamisen vaatimus tulee muuttaa konkreettisiksi toimenpiteiksi. Julkisissa hankinnoissa on siirryttävä hinta-keskeisyydestä arkkitehtoniseen- ja elinkaarilaatuun ja Suomen on oltava aktiivisesti mukana vaikuttamassa EU:n hankintadirektiivin kehittämisessä. Samalla on varmistettava riittävät resurssit arkkitehtien laadukkaan koulutuksen kehittämiseen ja koulutusmäärien riittävyyteen. Myös kasnainvälisen työvoiman saanti arkkitehtitoimistoihin on turvattava. Vain näin rakentamisen ja rakennusten käytön laatu Suomessa voidaan varmistaa tulevaisuudessakin.

Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ry
29.9.2025 Helsinki

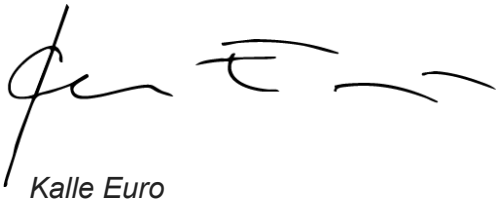

Kalle Euro
Toiminnanjohtaja

ATL

ARKKITEHTI-
TOIMISTOJEN
LIITTO